

ÁLLATTANI ÉS VADÁSZATI FOLYÓIRAT.

MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN ÉS 15-ÉN.

ELŐFIZETÉSI ÁRA EGY ÉVRE 3 FRT.

Szerkesztik:

DR. LENDL ADOLF
éscsikszentsimoni és ernyes
LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

Mimikri.

A biológiai jelenségek közül a legérdekesebbek közé tartoznak azok, amelyeket a természettudósok »mimicry« (utánzás, majmolás) névvel jelöltek meg. A forróégövi állatoknál ismerték meg ezeket legelőször; Bates és Wallace számos példával mutatták ki, hogy némely állatok külsejökben feltűnő módon hasonlítanak másokhoz, alakban, színben, mustrázatban, mozdulataikban, olyanokhoz, amelyek velük tulajdonképeni rokonsági vonatkozásokban nincsenek. Számos rovar, kivált légyfajok, csalódásig híven utánózzák a méheket és darazsakat; ismeretesek a szita-szárnyú *Sesia*-fajok, amelyek pillangók ugyan, de bárki első látásra darazsaknak tekintheti őket. Többnyire a fullánkös, vagy egyéb az ellenségeket visszaríasztó saját-ságokkal kitűntetett rovarok a minták, amelyekhez a védtelen fajok hasonlítanak. Épen ezért a véletlen cél-szerűsége felül még nagyobb fontosságot is tulajdonítottak e jelenségeknek, annál inkább mert nem csak a rovarok között, de más állatcsoportokban is ismertek fel ily mimikri-állatokat.

Sokkal gyakoribbak azok az állatfajok, amelyek

nem utánóznak ugyan más állatokat, de valamilyen természetű tárgyakhoz hasonlítanak; például az apró bogarak színben, alakban, de még mozdulatlanságukban is gyakran hasonlítanak annak az ágnak a rügyeihez, amelyen ülni szoktak. Néha csak a szín, máskor csak az alak mutatja e hasonlatosságot; vagy azt is tapasztaljuk, hogy a legkülönbözőbb csoportokba tartozó állatok nyerik el azt az egyöntetű általános jelleget, amely az egész vidéket jellemzi; például a homoksisivatagok állatai általánosságban homokszínűek; az erdőkben lakó állatok pedig inkább komor, barnás, szürkés határozatlan színűek: ellenben a napsütötte sziklákon élők tarkán élénkszerűek. Minél inkább foglalkoztak e gyakran meglepő jelenségekkel, annál több példa vált ismeretessé és csakhamar arra a meggyőződésre jutottak a természetvizsgálók, hogy az állatokon általában, vagy legalább számuk igen tekintélyes részén többé-kevésbé fejlődtek ki oly saját-ságok, amelyek révén az állat mintegy beleolvad környezetébe, külseje, színe, alakja mintegy beleillik a körülötte levő tárgyak közé és azoktól el nem válik. Ez által sok esetben majdnem láthatatlanná válnak és ez mily fontos lehet rájuk nézve, azt saját tapasztalásaikból tudhatják vadászaink.

akik zöldes-szürkés ruhában mennek az erdőbe; beleolvad az ő külsejük emígyen az erdő általános hangulatába és még az élesszemű, éber vad se veszi észre őket.

Szorosabb megítélés szerint természetesen mindeme jelenségek elég lényegesen különböznek egymástól és amíg a tulajdonképeni mimikri bizony ritka a természet folyton fejlődő életében, addig az állatoknak a környezetbe való beolvadása inkább gyakorinak mondható.

De még az eredeti értelmében vett mimikri is, különösen, ha azt czélszerűsége szerint akarjuk megítélni, többféleképpen látszik és főképen az újabb természetvizsgálók, akik e kiválóan érdekes fejezettel szeretnek foglalkozni, vitatják azt, hogy az állatok némelyikének védelmül passzív mimikrije van, más állatokban ijesztő alakokat vélnek felismerni stb. Mindezáltal természetesen a mimikri fogalma eredeti jelentőségét elveszti; azonban vannak tudósok, akik e fogalmat élesen megkülönböztetik, míg mások összefoglalják e jelenségeket. *Herman Ottó* újabban szintén legtágabb értelmében fogadja el e fogalmat és egy újabb kifejezéssel: a »mimikrizmus«-sal jelöli.

Alkalmunk lesz gyakrabban az állati élet kifejlődésének eme fölötté érdekes, kevésbé ismert és épen azért még alig magyarázható jelenségeivel foglalkozni és kezdjük most a madaraknak környezetükbe való beleolvadásával, két kedves kis cikkel, amelyet a nevezett szerző szíveségének köszönünk.

A mimikrizmusról.

Irta : Herman Ottó.

A természet barátja, a ki nem saját tapasztalataiból ismeri a tengert, azt gondolhatná, hogy szemével az egészen világos színű, vagy épen tiszta fehér madárfajokat, mint a sirályokat, pl. a hősirályt, továbbá a tarkákat, így a csiganyitogatót, a dunna-lúd himjét, a mint a tenger felett vonulnak, vagy tova sietnek, úgyszólván a szemhatár széléig követheti; annyival is inkább, mint-hogy a tenger színe egészben véve sötétebb, tehát a világosabb színektől többé-kevésbé élesen elüt.

Sokan hiszik azt is, hogy a madarak tenger felett a magasban röpködnek tova, s már csak ezért is könnyen és messzire láthatók. Midőn 1888-ban a norvég tengerpartokon a sarkkör és a Jegestenger vidékein, főleg Tromsö, Hammerfest, Svaerholt és Vardö vonalán ornitológiai tanulmányokkal foglalkoztam, igen gyakran feltűnt az, hogy nemcsak egyes madarak, hanem egész csapatok is, így bizonyos sirályfajok, a tenger felett vonulva vagy kerengve, csodálatosan rövid idő alatt nyomtalanul tűntek el. A Tromsötől Risö szigetéig, tehát a 70° é. sz.-en felül terjedő úton, melyre 1888. július 1-én indultam el, már sirálycsapatokat is láttam, melyek, mint a forgószéltől felkapott papirdarabok emelkedtek fel a tenger gyengén mozgó felületéről s messziről kúp alakjában tűntek föl, azonban a víztükörré ereszkedve, mintegy elfújva vesztek el ismét.

Kisebb kirándulásokon Grindö szigetére, de más alkalommal is az Uria szárnyaló csapatai mindúntalan megleptek: mintegy varázsütésre bukkantak fel a csónak közelében, hogy a legrövidebb idő alatt ismét eltűnjenek. Pedig itt nem a »hullámzó tenger« játszott közre, melynek hegye-völgye elnyel és eltakar, legtöbbször csak épen hogy fodrozott volt a vízfelület. A nagyobb távolságokból sikerült lövések után, felettébb nehéz volt megtalálni a madár-zsákmányt.

Pusztuló rétvilág.

„A Természet“ eredeti tárczája.

Minden változandó, minden mulandó az ég alatt! Repül az idő súlyom szárnyakon a végtelenségbe, rémséges folytonosságú, soha nem pihenő romboló, ám egyben átalakító erejének roppant hatalmával uralkodva az összmindenség még bevérgzetlen alkotásai felett, méhében hordva a halál és megújulás csiráját egyaránt. Képeket bont, képeket alkot, majd ismét eltöröl: megsemmisít létezőket, átalakít formákat a nagy rendszerhez képest, vagy atomokat lehelve, lények keletkezésének nyit tért — tán egy újuló világ éledező szféráiban.

Foly, folyton foly ez az életre-halálra szóló küzdelem az erők hatalmában a gyöngék porszeméi felett, mik elvesznek a semmiségben nyomtalanul! Pusztul, tűnik ami avult, ami satnya az öserő híján, ami lejárt a magát s a zülö ősdiság rozsdája alatt teng, hogy új, friss keletkezéseknek nyisson tért.

A haladó idővel mind nagyobb tért hódít az a minden természetesen romboló és a mesterségeset fejlesztő áramlat is, melynek köztünk „kultúra“ a neve.

Meglátszik a vívmánya mindenütt mindenben; nem hagy érintetlenül semmit. Ipar, kereskedelem, művészet, tudomány — de minden: új, friss hajtásokat érlel jóté-

kony melegénél. A nemzet-gazdaszat és földmívelés eddig soha nem észlelt lendületet vett immár s mind több és több tért foglal el céljaira az ősi parlagból. Megváltozik tájak, vidékek képe; lassan-lassan tönkre megy, elpusztul apranként a vad őseredetiség eszményiségével, poezisével együtt, mire immár nincs szükség. Az ábrándok ködképei, az eszményiség tündérvilágának tarka szívarványa nem férnek össze a mai »modern« észjárás elemző, praktikus felfogásával . . .

Haladunk! . . .

Hanem a vadász nem képes a filozófus hideg nyugalomával szemlélni a kultúra bomlasztó munkáját, nem azt a napról-napra mindig élesebb küzdelmet, melyben az őseredetiség a megsemmisülés végperceit éli immár! »Miért, hogy minden változandó, miért, hogy minden mulandó?!« — sóhajt fel elmerengve, szomorúan . . . Mit nekünk a kultúra romboló munkájával, ha a szép jelent letörli az őstermeszet gyönyörű képéről! Miénk a jelen, a későbbi nemzedéké a jövő, a melynek öröklött, megszokott állapotán már nem kesereg, mert nem ismeri az eltűnt szép világ vadászédenét kedvességeivel, poetikájával, mihez érzéke se lenne tán . . . De mi, még vissza-vissza sóhajtjuk a »rég jó idők« elmúlt aranykorát . . . de hát hiába, tán örökre vége annak.

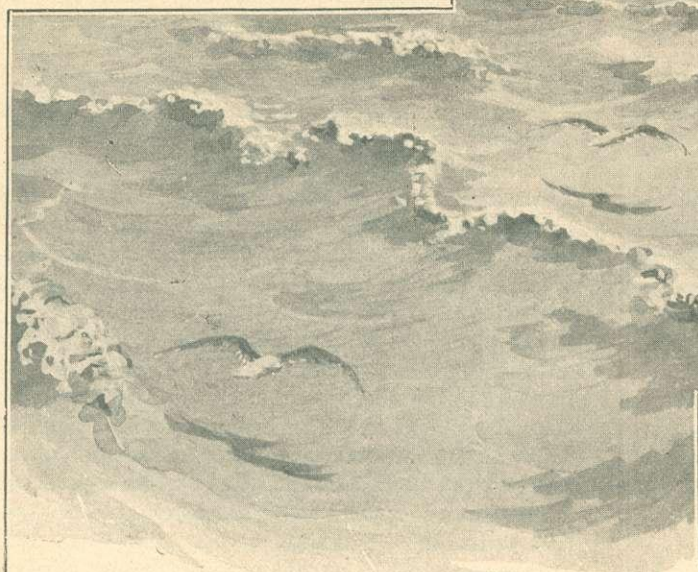
Mint a rézbőrűek még nemrég ősvad világrészében: lépésről-lépésre küzdte magát előre ásóval, cirkalommal

Mindez arra birt, hogy a dolognak lehetőleg pontosan a végére járjak.

A megfejtés a szín, a mozgás és tükröződés mimik-

hullám tarajok felett. Egy adott pontról tekintve a tenger szemhatára felé, e hullámok a távolsággal arányosan kisebbbednek. Ugyanez áll a távolodó madáralakra nézve

Sirályok a tenger hullámai fölött.

Az »Aquila« IV. kötetéből.

A Magy. Ornithol. Közp. kiad.

rizmusának bizonyult. A madarak ugyanis nem emelkednek magasan a víz tükre fölé, sőt ahhoz lehetőleg közel — egy vagy két méternyire — röpködnek az uralkodó

is, melynek méretei szintén összezsugorodnak a messzeségben. Mármost abban a pillanatban, a midőn egy bizonyos ponton a madár nagysága és röpködőmozgása a hullám-

s ha kell, tűzzel-vassal is a *kultura*. Az őslakók ott — vad erkölcsökkel, mindig beljebb szorulnak az erdők vadonába, mely szintén egyre fogy: — úgy a náderdők is a Duna, Tisza táján mindig hátrább és hátrább szorulnak. A lucskos zombékon, dágványon szilárd pontok képződnek, hová megveti magát az emberláb. Az ősi parlag eddig teljesen terra incognita részei felett — melyek ősvadságuk teljes eredetiségében csak a halászokra és vadászokra birtak érdeklődéssel és értékkel, — már meglebbenté szárnyát a végényészet gyilkos fuvalma.

Általában a kultura átalakító ereje egyhamarjában semminek se ártott meg annyira, mint a hajdan híres *lápvidékek* életdús világának, úgy, hogy ma már csak vázaiban is alig-alig maradt fen valamikéje itt-ott, az egykori színpompás, nyüzsgő életű vadászeldorádóknak s az is folyvást és még mindig pusztul az idők sorján kegyetlenül.

Eltűnnek apránként a fekete vizek, megsemmisül a nádaljak tarka, zajos világa, a vizében kéjelegve fürdő nymphaeafejekkel! Avar veri fel a sorvadó göröngyöt, kutyatej virít, száraz nád és cseret zörög keservesen az eltűnt szép világ helyén!

És a pusztulás egyre tart.

A háromszögélő lovagjai nyomon kísérik a halászmadár röptét; meglátja a szemök a legkisebb vízfoltot is, mely még fölcillan valahol.

A kacsák, búbiczek, görbegémek és mindenféle korcsosróú vízimadarak ijedve rebbennek fel aztán őshazájuk megháborgatott sáserdejéből s csodálkozva látják, hogy ahol előbb még szomszédaik laktak, visongva cikázván a nádak rejtjei közt, ott most szőke buzatengert simogat a szél s visongó viziszárnyasok helyén pacsirták, pitypalattók, a kulturföldek madarai rakják piczinke fészkeiket.

Lassanként diadalmaskodik az emberi elme, akarata és munka évszázados vásottságában rakoncátlanokodó vizeken! Ma itt, holnap ott kondul meg a vizek felett a hollandi bagger halálharangja. A mértföldekre terjedő nádlabirintusok, melyek rejtjeiben ezrivel költött a vadlúd, kacska, gém és egyéb csodasok szárnyas, a vándor-lápok úszó zöld szigetei, a selymes fűtenger, a rónavizek, madárdelelők vendégfogadói, általában azok a csodás madárelidorádók, melyekről egykor Európaszerte híres volt hazánk: ma már jobbára csak a visszaemlékezés kedves verőfényében élnek még.

A vándor-szárnyas siránkozva tekint alá a fényes égről a megölt paradicsomra, aztán összeveri szárnyát s megy, a jó Isten tudja hová, idegen tájak ismeretlenjébe el.

Igy bujdosnak el minden tavaszon, minden őszön tőlünk. Megdobban a szívünk síró búcsuszavuk hallatára mindannyiszor; búcsut int a tollas kalap föl az égfelől: Isten veletek, szép vadjaink!

A sorvadó nádas már nem suhog, nem integethe-

magysága és mozgása összevág, hozzá a hullámok tükrözése és árnyalata a madár színezetével egyezők, ez utóbbit abban a pillanatban el tűnt a néző szeme elől.

Ez az eltűnés legtöbbször igen rövid idő alatt megy végbe. A Tromsdalpatak torkolatánál, a tromsői szoroszt röptülve-keresztvező hét tarka csiganyitogatót figyeltem meg pontosan, tiszta időben, egészben körülbelül egy méter magasságban szárnyalt a víz felett és a kilenczedik másodperczen veszett el gyenge vízfodrozat idején.

A Hammerfesttől a Svaerholtklubben madár-hegyéig tartó úton egy nagy jeges sirály — *Larus glaucus* — keresztelte Axel Juell kapitány hajójának a «Sirius»-nak irányát. A hajó, melynek fedélzetén állottam, nyugatról keletre haladt, a madár pedig dél-északnak vonult s midőn a hajókormány irányvonalába ért, az időt számolni kezdtem: a csak könnyedén mozgó vízen, mely fölött a madár mintegy 2 m. magasságban igyekezett tova, a tizenegyedik másodperczen már nyomtalanul elveszett. Itt azonban nem szabad a következőkről megfeledkezni: a megfigyelés alkalmával, a madár, melynek átlója 170 cm., nem merőleges irányban távozott a szemlélő álláspontját véve, mint távoztak volt a tromsői csiganyitogatók, hanem azért, mert a hajó és a madár pályája meglehetősen derékszögben keresztelkedtek, a kettőnek haladása megfelelt két folyton hosszabbodó kathetusnak, a melynek folyton hosszabbodó hypotenusa-ján végig szegeződött a madárra a megfigyelő szeme.

Képünk, mely Hány Gyula mesteri kezétől ered, ezt az előrehaladást és eltűnést igyekszik magyarázni.

A mi a sirálycsapatokat s a tűzben elesett madarakat illeti, úgy ezek a hullámtarajokkal és a tükrözéssel állanak mimikri viszonyban.

Félszázadra visszanyúló feljegyzéseim egyikét adom itt röviden; lehet ezt vadástörténetnek is nevezni.

1851. őszén madárpuskával kezemben jártam a gyönyörű alsó-hámori hegyi tó partját, hogy atyámnak, kit akkor a csúz bántott, madarakat löjjek.

föl nekik a magasba: nincs már vére, nincs már hangja, csak zörög szomorúan: ez a búcsúzása.

Még a leghűségesebb szárnyasaink is idehagytak bennünket rendre. Elment a királyi kócsag, el a népszerű darú is, a min a népdal keseregve, olyan szépen mondja:

Amerre megy, sír a határ
Sárga lombot hullat . . .

(Pósa)

Igen, mert most már csak virágaszálykor, a lombhullás szomorú korszaka idejében vágja át néha a magyar haza fényes egét. Nincs már hazája nálunk! Hisz a pengő sarkantyúval a darutoll is rég a sutba került. A mai nemzedék köcsögalapban dicséri már a magyarok istenét.

A madárpusztulás évről-évre mind észrevehetőbbé válik. Ami kevés még felöltlik belőlük itt-ott, az is jobbra csak amolyan csiribiri, világpolgárszerű vigécnépség, a melyek az »ubi bene ibi patria« tárogalmú elvhez képest, mindenütt egyformán otthon érzik magukat, mint a cigányok. A mieink: az *igaziak* azonban, legnagyobbbrészt távol tőlünk, valahol a

A tó igen mély, két kristálytisza patak, a Szinva s a Garadna táplálja; vízének színe pompásan zöld. A bükkös (erdő) egészen a tó partjáig terjeszkedik, sok ágát messze nyújtja a víz fölé; az ágak száraz a jégmadár legkedvesebb lesőhelye, innen vigyázza a fűrgeselle-halat meg a fia-pisztrángot.

Azon az ágon, melyen már nem egy jégmadarat löttem le, most is ott ült egy. Beloptam a madarat, czéloztam, löttem s mivel a lövés pillanatában nem szoktam a szememet behunyni, meg a szél is félre vágta a lövés füstjét, jól láttam, hogy a jégmadár élettelenül hullott a vízbe. Leereszkedtem hát a meredek parton s mivel a száraz ág pontosan megmutatta, hol keressem a madarat, biztosra vettem, hogy azt meg is találom. Csodálatosképen azonban sehogy sem tudtam ráakadni a madárra.

Kerestem negyedóráig, majd félóráig, hiába.

Kedvetlenül kapaszkodtam föl a parton s hazafelé indultam.

Közbe egy erősebb szélroham söpört végig a bükkösön s a száraz leveleket a tóba sodorta; rögtön megértettem mindent. A száraz bükkfalevél alakra és színre nézve egészen olyan, mint a jégmadár testealja, ha tehát a lelőtt jégmadár hassal fölfelé fekszik s száraz bükkfalevél között úszik, ez alakbeli és színbeli mimikrizmust jelent. Visszafordultam hát s pár perc múlva kezemben volt a madár.

Az esetnek ez még csak az első fele.

A másik fele a jégmadár kék-zöld hátfelének mimikrizmusa. Felülről nézve csaknem teljesen elvész a jégmadár a víz zöld színében és csillogásában. Mikor a vízrehajló ágon ül, a hal szemében alúlról száraz levélként tűnik fel, a mit az ág száraz volta még is okol; ugyanekkor hátának zöld színével a karvalyt csalja meg, a melyre a jégmadár úgy sem ügyelhetne, hiszen egész figyelmét zsákmányára, az apró halra kell fordítania. És itt még el is tekintek attól, hogy felülről némileg zöld levélhez is hasonlít.

Menzalech tónál, a Nilus szent vidékein, vagy tán az orosz mocsárok végtelen vadonjain búsonganak a vesztett haza emléken, a melyért az idegen kárpótlást nem adhat nekik.

A vén vadász velük érez, velük kesereg. A viszontlátás öröme ugyan meg-meg érinti néha-néha lelkét édesen, de a kedves percek e pillanatai csak hulló virágszirmok már, mert hisz a visszaemlékezés felszakadt sebén nyílt friss virágot, megöli a bánkodás fájdalomfuvalma . . .

Én Istenem, mily másképp is volt az egykor, mikor még voltak megmérhetlen terjedelmű sárrétjeink, tavaink, nádasos rétjeink mindenfelé — akkor, mikor még a vadlúd, kacsá vizet keresve, nem volt kénytelen mértföldekre apportírozni pelyhes kicsinyeit a kiszáradt tófenékből; akkor, mikor még a rét vízéből egyenesen kiúszhatott a Tisza ringó habjaira a szárnyas jószág, ha kedve támadt hozzá; akkor, mikor még nem voltak olyan tulságosan okos indzsellérek mint ma s a Tiszaszabályozás fufangja se volt kitalálva s volt hal, csik, rák, madártojás, szárnyasvad özönével, tuczatszámra az udvarokban az élő vadliba, vadkacsa, a kuriákon a darú, kócsag szelidítve, időnként pompás tollakat szolgáltatva a »csárdás kalap« meg a nyusztos-kalpag mellé.

Hogy elnéztük késő délutánokon — a tornáczon pipázgatva a czímeres edényből — a kuriát keresztvező réti szárnyasok esteli mozgalmát, a mint a biborosra festett levegőben húzódtak éji tanyáik felé. Most vadlud-

N é p h i t.

Pest megye némely vidékén, hol a rozstermelés túlnyomó, tehát a hol a talaj homokos, a földmives nép közt apáról fiúra átszálló hagyomány azt tartja, hogy olyan esztendőben, mikor az *ökörfarkkóró* (*Verbascum*) igen dúsan virágzik, vagyis mikor a szára alúlról fölfelé a csúcsig egyformán tele van szép aranyárga virágokkal, olyankor a korai, még augusztus végén, vagy szeptember elején vetett rozs szokott jól bevélni. Ellenben, ha az *ökörfarkkóró* virágzata hiányos, vagyis mikor a virágok a száron csak elszórtan jelentkeznek, míg a bimbók nagyobb része kinyílás helyett elsatnyul és elszárad, olyan években a kései, az októberi rozsvetések szoktak sikerülni; a korai vetések pedig, akármilyen szépen kelnek is ki, később megriktnak és elgyengülnek.

A népvélemény az egész földön sok ilyen látszólag összefüggéstelen kombinációval van tele és sokan minden további méltatás nélkül a képtelen babonák közé sorozzák. Mióta azonban a természettudomány a természet jelenségeinek jobban-jobban kifürkészi titkos okait, azóta sok efféle népies szabályról kiderült, hogy nem egészen alaptalanok. Így például a borbolyát (sóscafát, *Berberis*) már régen összefüggésbe hozta a népies fölfogás a gabonarozsával; és később a tudomány csakugyan kiderítette, hogy a buzarozsda (*Puccinia graminis*) a borbolyáról vándorol át a gabonára és viszont.

Az *ökörfarkkóró* és a rozsvetés közt ilyen direkt összefüggést nem lehet megállapítani. Mindamelett nem lehetetlen, hogy mindkét jelenségre ugyanazon körülmények hatnak vagy kedvezőtlen, vagy kedvező módon.

Tudjuk ugyanis, hogy a korai vetések elgyöngülését különösen a szeptemberben röpködő legyek: a sárga gabonalény (*Chlorops taeniopus*), a fritlégy (*Oscinis frit*) és a hesszeni légy (*Cecidomyia destructor*) okozzák. Ezek a legyek petéiket szempterben és október első hetében ráraják a gabonavetés leveleire és a petékből

kikelő piczi kukacok a gabonapalánták belsejében élősködve, ezeket megrontják. Október 8-ától kezdve ezek a legyek legnagyobbbrészt már el pusztultak, tehát az októberi vetéseket nagyobb mértékben már nem bírják fertőzni.

Olyan esztendőben tehát, melyek az említett legyek elszaporodásának kedveznek, a korai őszi vetések nagyon el szoktak gyengülni és csak a késeiek fejlődnek kifogástalanul.

A mi pedig az *ökörfarkkórót* (*Verbascum*) illeti, mindenki, a ki ezt a növényt figyelmesen vizsgálja, észreveheti, hogy egész sereg rovar élősködik rajta. Így pld. több orrmányos bogár: *Gymnetron tetrum* és *asellus*, továbbá a *Cionus Olivieri, similis, hortulanus* és *olens*; halvány-zöld bársonyra emlékeztető testükkel. Azután több poloska-faj: különösen a nagy *Carpocoris baccarum* és a piczi *Campylomma verbasci*. A virágrészek, levelek, szár és gyökér belsejében több légyfaj rágódik: például *Cecidomyia*-félék, több *Agromyza*-faj, (*Agromyza verbasci, thapsi, holosericea* stb.) *Lonchaea*-álczák és még egyebek.

Ha tehát valamelyik év az *ökörfarkkórón* élő rovaroknak kedvez, akkor minden bizonyynal annyira meggyöngíthetik, hogy csak hiányosan fog virágozni. Az pedig nem lehetetlen, hogy ugyanazokban az években szaporodnak el vígan az *ökörfarkkórót* rontó rovarok, a melyekben az őszi vetést rontó rovarok; és úgy nincs kizárva annak a lehetősége, hogy csakugyan ugyanazokban az esztendőben szenved a *Verbascum* is, meg a korai őszi gabona is.

Egyébiránt nagyon természetes, hogy nemcsak az *ökörfarkkóróról* áll ez, hanem számos más növényről is, mert hiszen majdnem valamennyin élősködnek megfelelő rovarfajok. Csakhogy az *ökörfarkkóró* kimagasló, ragyogó sárga virágzatával már messziről kirí a többi közül és leköti a figyelmet.

Hogy azonban az említett népvélemény csakugyan alapos-e vagy nem, azt most egyáltalán nem vitatjuk;

csapat gágogása hallatszott, majd falka falka után kacsaféle szeldeste szelid suhogással, zizegéssel a levegőbe. Aztán a szélkiáltó füttyentett egy nagyot, szépet, mintha csengő fuvalhang szólalt volna meg valahol a magas régiókban. Közbe-közbe a szinte kifogyhatatlan »snyeff«-falkák mutatkoztak apró, sűrű, gyorsan tűnő pontozatok gyanánt a lilás égi szemhatáron. A tillinkójuk, a cifra nyelvelésök, füttyentésök zenéje szinte izgalomba hozta az embert! Még az öreg »Hector« is hegyezett fülekkel, farkcsóválva bámult az égfelé . . .

Hát még mikor napáldozat táján megindult az igazi kalamájka boszorkánytáncza a levegőben s a nagy lápi hangverseny ezerszavú szólamait kezdte átkapkodni a szellő játéka a figyelő vadászfülhöz! A szárcsák gurrogása, vöcskök nyiritése mintha csak ott valahol a háztájék tulsó felében hangzott volna el. Meglehetett számolni, hányszor »bugygyantott« a »nádíbika« a semjéklápos kákásában, melyeknek milyen mély a bumberdója; meg hogy: erre a vékonyabb, amarra a vastagabb hangúak recsegtetik a »trarara bum«-ot, ám igaz, hogy akkor még nem volt kitálálva az a híres tingli-tangli dörgedelem; hanem azért mégis »bum«-ot mondtak azok a már-már feledésbe ment tuzóktarka bufói az egykori nagy réti orfeumok ezerszavú hangversenyeinek. Oda-odahallatszott a kárákatónák tiombitája is, a mint a takarodót fújták a pirosuló égen rendezett sorokban szárnyon masirozó fekete

bakáknak. A szűzfehér kócsag meg-megcsillant itt ott, mint szálló, fénylő meteor, beolvadva lassan a színtelen levegőbe. Eközben folyvást hangzott az árok nádjában a nádasok chanssonett-énekesnőjének, a csecse »nádi verébnek« »krikrik-krekrek« infámis áriája s a leáldozó nap sugaras fényében úszó nyárfasorok lombátrai alól a sárgarigó birót hunczfutozó kedélyeskedése.

Fénybogarak csillantak meg a rezgő sárga párázatban, szunyogok tánczoltak, muzsikáltak az árnyékok hűvösén, aztán egy nagy vakkantás hangzott el fönt a magasban. Nagy, lepedőszárnyú gémekek közelítettek lomha, lankadt szárnymozgásokkal, itt-ott szép sorjában kettő-három is együtt, mintha csak iskolába mentek volna. El-elnéztük őket nagy érdeklődve — pedig mindennap láttuk ezt a képet — buzgón találgatva, vajlon melyik »fok« felé tartanak, a hol a halászok »kerítő-háló«-inál meggyülemlett az apró halféle?

Igy folyt ez szakadatlanul napestig. Ki nem fogyott az érkező, jövő-menő szárnyasnép sokadalma. Most ez jött, majd pedig az, hogy szinte belekaprázott a látásunk a légi panoráma változatosságába és ki nem fogytunk a találgatásokból ekközben, hogy ez vagy az vajjon mifajta lehet? Megesett aztán az is nem egyszer, hogy csöndes szemlélődésünkéből valamely hangos torok ama figyelmeztető ordítása vert fel hirtelen: »ehun gyűnnek a *daruk* is, ni!« . . . Nosza, puskára és dirr-durr — nekik a ficzkókat

de felhívjuk a figyelmet úgy erre, mint sok más hasonlóra, hogy szíves olvasóink mindazt, a mit a nép az állatvilágról vagy olyan természeti állapotokról, melyek az állatvilággal összeköttetésbe hozhatók, e lapok hasábjain közöljék, valamint azt is, ők maguk mit tapasztalnak ilyen irányban.

Sajó Károly.

A Magyar Nemzeti Múzeum zoologusai.

Olvasó közönségünk bizonyára szívesen ismeri meg azokat a kiváló férfiakat, akik nálunk a tudományosság élén állanak és akiknek neveit úgyis gyakran hallotta már s műveik közismertek.

Épen ezért azt hiszszük, kedvében járunk t. Olvasóinknak, amidőn hazánk elsőrangú állattani intézeteinek szakfőnökeit arcképekben bemutatjuk. Megkezdjük tehát a M. N. Múzeum zoologusaival.

Dr. Horváth Géza, a M. N. Múzeum állattani osztályának igazgatója, a M. T. Akadémia rendes tagja. Mint az orsz. Rovartani Állomás volt főnöke és a kártevő rovaroknak kitűnő ismerője, hazánkban, épen úgy mint külföldön nagy és megérdemelt hírnévre tett szert és külföldi kormányok is több ízben vették igénybe tudományosságát kártevő rovarok ellen való vedekezéseknél. Működésével hazánk gazdaközönségét és az erdőtulajdonosokat nagy hála kötelezte. — Mint specialista a hemipterákkal (poloska-félékkel) foglalkozik. Irodalmi működése igen terjedelmes.

Mocsáry Sándor, szintén tagja a M. T. Akadémiának; a múzeum kincsetérő nagy rovargyűjteményei vannak az ő gondjaira bízva. Mint szakember nagy tekintélynek örvend és különösen a fémdarazsokról latin nyelven írt nagy munkájával tüntette ki magát. A darazsak, méhek és hangyák képezik speciális tanulmányai tárgyát s ezek közül már sok új fajt fedezett föl.

Dr. Madarász Gyula, muzeumi őr, mint ornithologus ismeretes hazánkban és a külföldön egyaránt. Régebben

ornithol. folyóiratot adott ki. Számos szép preparátum és biológiai csoport, amely az ő kezéből való, díszíti a múzeum gyűjteményét. Ceyloni utjáról gazdag zsákmánnyal tért vissza. A madarak, fészkek és tojások tanulmányozására fordítja főgondját.

Dr. Daday Jenő, egyetemi magántanár, a M. T. Akadémia tagja; az alsóbbrendű állatok, kivált az édesvízben élő mikroszkopikus szervezetek kutatásában fáradozik és e téren igen nagy irodalmi munkásságot fejtett ki. A földművelési minisztérium megbízásából most adott ki egy nagyobb munkát, amely a halak természetes táplálékáról, a vízben élő apró lényekről szól.

Id. Kúthy Dezső a M. N. Múzeum nagy bogárgyűjteményét ápolja és különösen a hazai bogárfaunát tanulmányozza, habár épen ez idő szerint igen el van foglalva a Biró Lajos Ujguineában gyűjtötte bogarak feldolgozásával. A magyarországi bogarak katalógusának összeállításával derék munkát végzett, amely legközelebb fog napvilágot látni.

Dr. Kertész Kálmán szintén entomologus, azonban egy kevésbé ismert rovarrenddel foglalkozik: a légyfélékkel; a muzeumi nagy légygyűjtemény rendezését tűzte ki magának legközelebbi feladatául. Habár ő a muzeumi állattári tisztikar legfiatalabb tagja, mégis mint szakember e téren sikerrel működik.

Pável János már több mint 30 év óta hű gondozója a rovargyűjteményeknek és kivált a pillangók nagy és díszes seregeire fordítja figyelmét. Ő egyszersemind gyűjtője is az állattárnak és mint ilyen hazánk majdnem minden megyéjét kutatta már, számos kincset hozván haza utairól.

* * *

E tudós társaságban tulajdonképpen **Méhely Lajos** tanárt is kellett volna még megemlítenünk, aki azonban nem tartozik a múzeum státusába; ez okból alkalmilag más szaktársaival, a herpetologusokkal fogjuk arcképét hozni.

vagy a vágott ölmet. Volt aztán öröm, ha sikerült néhány pompásan lengő karéjos darutollra szert tennünk. Mert akkoriban még divatja volt a darutollnak; az elejeért öt forintot is szívesen megadtak a tolcsiszárnak a debreczeni, meg a kecskeméti vásárokon, sőt a silányabbjára is akadt vevő elég.

Lassacskán eközben leereszkedett a sűrű, szunyogot ám azért nem fogó szürkület »fátyol-palástja«. A pipa kialudt, s elfogyott az utolsó kvaterka is a czímeres pohárból... a hold felbujt ábrázatja »mélázva« tekintett alá a nyargaló felhők mögül... Hanem azért még az ágyban is sokáig a fülünkbe csengett a réti hangverseny zürzavara. Káprázó szemünk a léghen összevissza járó szárnyas alakokat is látni vélte, de behallatszott a lápokról tisztán a lilimadár szakadatlan, esőjós nyelvése is még, míg a

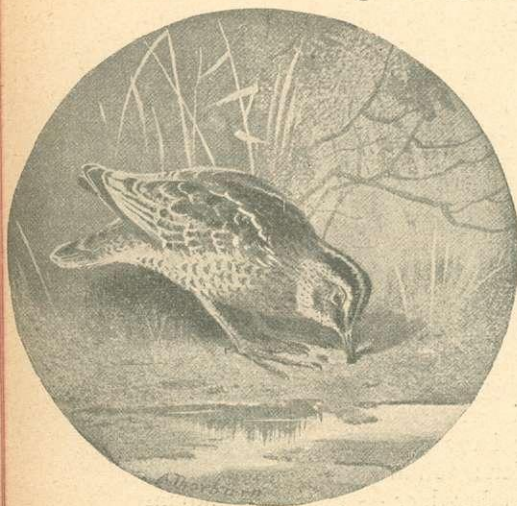
szemetelő eső halkan koczogott az üvegtáblákon. Az éji csend végre elnyelt minden neszt, hangot, »átvevén a tücsök csendes birodalmát,« csak az indiskrét bakesómadár goromba vakogása hallatszott le olykor a magas régiókból, meg az éber (?) bakter éneklő »dicsértessék«-jét kapkodta át néha a szellő játéka a zsellérházak csendes utcáiról.

Ma már mindennek vége. Csak kedves emlékezet, tűnő szép álmokép az egész! Kiszáradt a »sárrét«-ek fekete vére, kiszípolyozta az indzsellér háromszögletes tudománya majdnem minden csipjét-cseppjét, hogy elsorvadjon az a bűvös, mesés világ, hol a pákász volt az úr és milliónyi szárnyas az alattvalója.

Rég ideje is annak, mikor a lápország utolsó *nomádjának* elsírták a vizek lakói a szomorú búcsuztatót, a hajlongó nádak zugó siralmuk utolsó akkordjait. Ma már alig-alig emlékszik rá valaki.

A lápi ember eltűnése után nemsokára, kihányta a rét sárga haláldisznót köröskörül: sápadt gyászvirány verte fel magát a nagy aszályoson, sorvadó göröngyön, melynek halálszagán ott lebegett már a végenyészet, a pusztulás vétője. És a sírvirágok nem hazudtak...

Ott, hol most kutyatej virít, sertés turja fel a sorvadt gyöpet, hajdan nefejejtsek kékszemű virányán enyelgett a libellulák színpompás raja. A laposokon, hol most disznó hempergi meg a sáros maszatot, a vízi lilim.

Dr. Daday Jenő

Dr. Kertész Kálmán

Dr. Horváth Géza

id. Kuthy Dezső

Mocsáry Sándor

Pável János

Dr. Madarász Gyula

vizi rózsza széles levelei paskolták a tó vizét, megringatva szeliden a halászmadár felragasztott piczinke tojásait; míg fent a dús tarkaság felett: szálló hópelyhek módjára ingott, ringott, andalgott, avagy szemfényvesztő suhanással játszadozott a levegőben az eszményi hófehér sirályok örökké mozgékony raja.

Ahol hajdan a csikász-gunyhók, halász-tanyák állottak, most »kóty« terem; a nádasokat kukoriczások erdeje váltá fel. A hajdani kócsag és gémfaluk, libaeldorádók helyén ürgét önt, kurháját kerget a vásott parasztkölyök, ha beleunt a liba-, vagy a jószágörzésbe.

A legmélyebb fenekeket, melyekből nem látszott volna ki a szegedi »Mátyás-templom« gombja se tán, most megvasalt töltéseken parazsat okádó, füttyös masinák szelik át, melyek láttára még ma is tán keresztet hány és »Jézus Máriát« jajdít az istenes tanyai vénasszonyssereg. Szóval megváltozott minden, de nagyon!

Híre sincs már a hajdani halgazdagságnak se, miről egykor oly nevezetes volt hazánk; vége annak is, hogy csónyik számra szedhesse fel a paraszt a vadliba, szársa meg a ruczatojást, mik olyan szépen megfestették kíváncsra a tésztafélét, s tény az, hogy a mióta nincs halunk, vadtojasunk, azóta a »népesedési mozgalom« is sokat vesz-

tett hajdani »élénkségéből«. Azelőtt 5—6 gyermekkel megáldott család nem volt ritkaság; ma már azonban alig 1—2 satnya orgonasíp sipákol a paraszttanyákon. Egy szóval a »katonaanyag« is fogyatékosná vált.

Akármerre nézzük is körül a széles Alföldet, a Tisza és Körösök közel-távol vidékeit, egyformán mindenütt a sorvasztó enyészet leng a rétek, lápok hajdan víz- és életdús világa felett.

Ha valamicske áradás folytán egy hangyányi időre:

Kitűzött helyén a Sás állott kardjával,
Mellette a Gyékény barna buzogánnyal,
S a Csáté — kezében három éltű tőre
Volt a tósziget éjjel-nappal őr —

(Tompa.)

rövid időn már kezdődik a kapálás ottan! Így megy ez folyvást. A kalászos róna mesgyéjén s a buja legelők egy-egy lapján ott sárgálk ugyan egy ideig a kényszeredve tenyésző sásnak, nádnak egy-egy foltja, de rövid időn ezek az emlékeztetők is eltűnnek. Hiába sóhajtanánk fel Tompával ma már:

Hol jajongva röpked légben a gyors sirály,
Ott vagyok én boldog, fénylő tó partinál.

Lakatos Károly.

1. Mire vadászhatunk? Október havával az erdei vadászatok fő szezonja következik be és foly le. Természetesen ott, hol a fővad állandó, e hó első felében minden más vadászat háttérbe szorul a cserkészetek mellett; ellenben ott, a hol csak mint váltóvad szerepel a nagyvad, az érdeklődés is csekélyebb a bizonytalan kilátások miatt s a figyelmet inkább a nemes hosszúcsőrű vendég ébreszti maga iránt, kivált oly helyeken, a hol a szalonka vizslászatra kedvező terepek állnak rendelkezésre. A *szarvasbögés* (rigyetés) e hónapban elveszti kezdetleges jellegét még az oly vidékeken is, a melyeken eddig (tán a kedvezőtlen időjárási viszonyok miatt) vagy egyáltalában meg sem kezdődött még, vagy csak szórványos jellegű s néha napokra terjedő pauzák által megszakított (tehát a normális intensitáson nélkül való) mozzanati karakterével birt csak az »orgonálás«; sőt az e tekintetben rendes fejlődési folyamat, e hónapban — egyes abnormális esetektől eltekintve — végleges befejezéséhez jut el. Mikor az erősebb agancsokosok kezdik odahagyogatni bögési terepeiket, akkor már ez elvonulásokat, az általános sziléntium előjeleinek vehetjük, melyet nem sokára követ az üzekedés végbefejezése. Fejletlenebb gímeknél azonban ez később történik, a mennyiben az erősebb, fejlettebb basák elvonulása után nyílik csak alkalmuk, nemi életüknek szabadabb folyást engedni. Egyébiránt a szarvasok üzekedése, e hónap második felében általában eljut a végbefejezés határaihoz. A mi a kései bögéseket illeti, erről a vadászok azt tartják, hogy az mindig rövid szezonra enged következtetni és megfordítva, vagyis hogy a korai zene rendes, tartós lefolyást helyez kilátásba. A szezon tartósabb avagy kevésbé tartós folyamata, valamint az első akkordok, úgy a kezdetleges jelentkezések is: mindig meteorológiai okokkal állanak összefüggésben. Vadászati törvényeink értelmében (9-ik §.) az »agancsárok« lelővési tilalma, e hó 15-ikével kezdetét veszi s tart július hó 1-ig. A *dámbikák* tilalmi ideje egy hónappal később veszi kezdetét, vagyis november 15-étől s tart a sziléntium szintén július 1-ig. Viszont e hó második felében (15-étől kezdve) *felszabadul a vadászat a szarvas-, däm- és özsutára* (9-ik §.) és tart a feloldás *december utolsó napjáig*. — *Özbakra* folyton vadászhatni, valamint a *serge* is még a vadászat tárgyát képezi. Az *öz* e hónapban minden tekintetben szívesebben látott konyhai különlegességet képez, mint a korábbi leromlott gerinczek valának. A *sertevad* abajgatása (korrekt vadászat kezelési elvek mellett) szezonszerűleg e hónapban veszi kezdetét. Ott, hol a fővad és *öz* hiányzik, avagy lelővéseket már beszüntették, a *nyúl vadászatok* képezik az idény legfőbb mulatságát (legkivált az Alföldön) úgy a puska vadászatot, mint a kopászatot és agaraszatot illetőleg is. Általában október hava kiválóan a nyulak-é és különösen a vizslavadászoknak nyújtja a legélvezetesebb sportot, főleg a szabad mezőn és szőlőkben. Egyébként helyesebb vadász elvből kifolyólag — részint a sport magasabb, okszerűbb kezelési nívója tekintetéből is, — a korrekt vizsla vadász (a ki nem csak ölni s egyre púsztitani tartja hivatásának!) *nyúlra csakis az október és november havát tekinti idényszerűnek*. A keresve (cserkelve, »pusirozva«) vadászóknak egyébként, tökéletesen elég is az a két hónapra terjedő cserkélési idény, melyet az októberi és novemberi szép őszi napok nyújtanak. Később úgy se tart ki a nyúl, kivált síkon s hajtók nélkül csakis gödrös, homokbuczkák helyeken lehet hideg ősszel már lövésre kapni. — E hónapban az ideje az *üregi nyulak vadász-menyéttel* való kizavartatásának is. Az üregekben ugyanis e hónapban sincsenek már fiak, melyek a menyét vérszomjának áldozatul eshetvén, a mulatságot boszúsággá változtatnák át. Tudvalevő, hogy a vérrel jóllakot menyét elalszik áldozata me'eg testén s aztán órákig sem jön elő! — A *fácánok* napról-napra fejlettebbek, erősebbek lesznek, általában pompás kondícióba kezdenek jönni; miért is már itt-ott némi élvezettel vadászhatni rájuk; a high-lif elvei szerint azonban, novemberig sajnálni illik a fácszánt. — A *foglyokra* még javában foly a sport, noha e hónapban (kivált a második felében) már kevésbé jól tartanak ki a vizsla előtt s nagyon futnak, miért is a nagyíri foglász-revirekben angol modorú hajtásokkal vadásznak rájuk. A tökéletesen kifestett s megerősödött, de részint meg is puskázott fogolycsapatok ugyanis, messziről kel-

OKTÓBER.

nek, általában némi elvadultságot tapasztalhatni náluk. De nagyon megnehezíti vakászatukat még az a körülmény is, hogy bizonyos kóborlási szenvedély hatása alatt, szokott tartózkodási helyükről mind gyakoribb s mind távolabbi kirándulásokat tesznek, szóval »soha sincsenek otthon«; ezért is mindig nehezebben kaphatók puska elé. A foglyok szerfelett bosszantó, ideges rebbenékenysége leginkább az oly vadászterületeken tapasztalható, melyeken a gazdasági növényzettől letakarítása, s egyébb földöz helyek teljes hiányában meg vannak fosztva a náluk úgyszólván létkérdést képező búvóhelyektől. — *Fürj* még mindig akad gazos helyeken, füves barázdákban, sőt délibb vidékeken ritkaságképpen kései költésekből származó gyengefészek aljakkal is találkozhatni, melyeket a vadász-közvélemény másodköltésből való vakarcsoknak tart. A mihez különben kétség alig is férhet, ha meggondoljuk, hogy már az igen korai fészekalyakból származó *idei* fürjeknél is tapasztalhatni a nemi ösztönnek szinte hihetetlen mérvben való jelentkezését, sőt megesik, hogy szeptember végén vagy október első felében tojást szorít ki egyik-másikból az apportírozó vizsla (Délvidéki megfigyelés.) — A *tuzok* kiterjedt repcztáblákon, általában térségeken tartózkodván, gyalogszerrel merő lehetetlenség a falkák közelében fétközni, sőt szekérrel való beközelítésük is ritkán sikerül; tehát csakis hajtással boldogulhatni ellenük. — *Császármadár* most már ritkán történik lövés, a cserkészetek illetve szalonka vizslaszatok kövén le inkább az érdeklődést. — Az *erdei szalonka* a szezon egyik legbecsesebb vadja. Vonulása (húzása) e hónapban kontinentális jelleget ölt s lassanként az ország minden vidékére kiterjedő mozgalommá fejlődik. — A *sárszalonna* is folyton vonulásban s nedves idővel néhol a kulturföldeken is rebbenthető, nem ritkán csapatostól; de egyesével a víztől még igen távol eső helyekről (árokpartok, tarlók, szántások stb.) is kel esős időben. — A közönséges fajta u. n. *parasztsneffek*, minők a székhátiak és füttyölő fajok (Tringa, Totanus), szép lanyha őszi időjárás mellett igen szépen húznak a reggeli és délutáni órákban s jól utánzótt csalfütyű segítségével könnyen lövésre kaphatók (persze jól fedő leshelyen). A *székiáltók* nagy csapatokban jönnek s mennek, szépen füttyögetve a »pó-lé« nótájukat. Nappalonta le-leszállnak a tarlókra, legelőkre tücskök, békák vadászni, gilisztát kutatni; mely tevékenységük közben ügyes hajtással, sokszor sikerül kocsival puska lövésnyire fétközni hozzájuk. — Az u. n. *gyepicsirkék* (vagy *galamb-sneffek*) is kiszállnak a tarlókra, gypeésekre s mivel a kocsit rendszeren igen bevárják, alkalomadtán könnyű szerrel lehet belőlük egy-egy dús aggatékra szert tenni, a mi — mellesleg mondva — nem megvetendő zsákmányt képez, minthogy különben is pompás (sárszalonnakénál jobb) húruk e hónapban a legízletesebb peccsenyét szolgáltatja, mert augusztus havától kezdve legnagyobb részt a tarlókon szedegetett *búzaszem* képezvén táplálékukat (alkalmilag torkig telebálván magokat maggal), igen meghíznak s u. n. parázshúsuk lesz. — E hó elejével ha szép meleg idők járnak, — lehetni még a tarlókon és legelőkön (nagy mocsárok és széktavak környékén) apró *paprika-* és *szőke sneffeket* (Tringa subarquata et alpina) is. — A *vadlúd* jön és megy. A nagy szürke ludak (Anser cinereus) azonban, e hó elejével már fogytán; inkább az *északi lúdfajok* »téli ludak« = Anser segetum et arvensis) jelentgetik magukat s jó leshelyről eredményes pufogatásokat lehet rájuk cselekedni. Az egészen *apró lúdfajok* (a lilikek stb.) csak kivételesen tűnnek még fel a hűvösebb idők beköszöntésével. — A *szőrmes ragadozókat* illetőleg a róka, farkas, hiúz és nyestek szőre erősödik, szóval téli bundát kezdenek magukra öltetni; miért is lelővésük nem csak vad védelmi, de a zsebkérdés szempontjából is haszonhajtó foglalkozás a szolgálati vadászra nézve.

2. A vad tartózkodási helye. A *fővad* falkákban jár. A *szarvas*, *däm-* és *ösvad*, valamint a *sertevad* is, szokott tartózkodási helyét megtartja, csak az igen erős szarvasgímek és egyes *özbakok* kószálnak el távolabbi vidékekre; rendszeren azonban ismét visszaválnak megszokott pagonyaikba. — Az *erdei szalonka* őszi húzásakor kevésbé válogatós lévén leszálló helyek dolgában, mint tavaszi felvonulása alkalmával, — kertekben, parkokban, fűzesekben, sőt szőlőkben és a községek közvetlen közelében, cserjés, sűrű, sőt nádas helyeken is levágódik

nappali tartózkodásra (noha erős húzások alkalmával nappal is vonul); de az se ritka eset élénk húzásokkor, hogy a községek kertjeiből rebben fel szalonka, sőt falúhelyen néha az utcán is bukkanhatni szalonkára sötét éjeken, a mennyiben az igen nagy sötétség a húzásnak rövid ideig tartó megszoktatását okozza. — A *nyúl* már keresi a sík helyeket; hanem azért a fönnálló kukoriczások, szőlők (kivált esős időben, erdőszerű bokrosok háladatos helyek mindig a vadászra nézve. Kukoriczatörés után kint a földelenszeret tartózkodni leginkább a nyúl, elfekszik a tarlóba, barázdákba, ugarokba, burgundiásokba, vadbuzás helyeken stb., továbbá minden időben ugyan, de legkivált késő ősszel, igen háladatos lelőhelyek a kubikgödörök; gizgáz, nádasos sűrűsők, sőt nem ritkán jó kinézésű vasútmenti gödörökben is találhatni nyulat. Ha rossz időt érez a nyúl, mindig a jól fedő sűrűsebb helyeket bújja s az emberi lakok közelét keresi; ellenben eső után a nyílt mezőn fekszik szanaszét s kivált a napsütötte domboldalakon vaczkolja el magát. Szántás idején a szántók közvetlen közelében levő tereket se hagyja figyelmen kívül a vadász, mert ily helyeken rendszeren úgy meglapul a nyúl, hogy úgyszólván az éke veti ki vaczkából. — A *fogoly csapatok* többnyire megváltoztatják eddigi rendes tartózkodási helyeiket; a sikokról jól fedő sűrűs helyekre, gázos vesszősökhöz vonulnak, továbbá még kubikgödörök körül, álló gázos kukoricza szárasokban, szőlők közt, nádas-gázos helyeken, vágásokban, sarjerdőkben s eféle helyeken találhatók. — A *fűrj* is hasonló helyekről rebbenthet e hó végéig. — A *fácánt* a kukoricza törés és egyéb mezői munka lassanként végképp elriasztja az annyira kedvelt mezők tájaitól s pagonyaikba takarodnak vissza. Azonban egyes kőza kakasok, sőt elmaradozott, elkészült tyúkok is találhatók még olykor a herésekben és kivált a vizek körülétén nádas gázok közt, erek, folyók partján sat., sőt a gázos szőlők mindaddig kedvező tartózkodási helyeiket képezik, míg csak onnét a sűrű háborgatások végképp el nem riasztják őket. — A *vidra*, *vadmacska*, *görény* és *nyestek* kezdenek téli vaczkaik elkészítéséhez látni. A *rókák* és *szárnyas ragadozók* már szerteszéledtek születési helyükről s valóságos sátoros-czigány életet folytatnak; tartósabban csakis a nagyobb *sasfajok* maradnak meg imitt-amott. A *sólymok*, *héjak*, *kányák*, *ölyvek* és *bagolyfejuhék* (Circus) folytonos jövés-menésben, részben pedig fogytán vannak.

3. **Prakszis.** A letelepedett fiatal *rókák* s egyéb szörnyes ragadozók pusztításának most van a legfőbb ideje, nehogy állandósodván, a féltve őrzött vadállomány ostaráivá váljanak. A *héja-kasarak* s egyéb, a szárnyas és szörnyes ragadozók pusztítására szolgáló *fogó-eszközök* (csapdák stb.) használatba vétetnek illetve fogásra állítanak s gondosan szemmel tartatnak, a törbe került rablók minél előbb való eltávolíthatása végett, nehogy vergődésükkel és panaszszavukkal a tájat alarmirozva, a többi rablónak alkalmat adjanak a fenyegető veszedelem kitapasztalására. — E hóban a ragadozó madárság a legköszőbb. A nagy fajta *sólymok* megkezdik délfelé való vonulásukat, miértis az *uhugunyhóból* igen eredményes lesvadászatok esnek már a reggeli és délutáni órákban annál is inkább, mivel a *varjak* és *szarkák* is nagyon tartanak már az uhuhoz. Uhu hiányában *kitömött nagy sasok* és *keselyűk* is alkalmazhatók csaliúl; legalkalmasabbak azonban a *mechanikus uhuk*. — A vadásznak, ki igazi nemes vadászhoz méltóan a vadállomány sorsát is szívén viseli, e hónapban már erősen foganatosítania kell mindama hasznos intézkedéseket, melyek a közelgő esetleg *zord tél* púszító hatását vannak hivatva ellensúlyozni a vad védelme és ápolása szempontjából. Nevezetesen a *téli etetés* céljára meg kell kezdeni a makk, bikmakk, és vadgesztenye összegyűjtését s e hó végéig a kellő mennyiségre kiegészíteni a készletet, mely lehetőleg száraz fedett helyen (leghelyesebben szellős padláson) helyezendő el s hogy meg ne romoljék, gyakran meg kell forgatni. A fővad-területen rozsossal bevetett erdei szántók, a körülményekhez képest megnyitandók, vagy még halasztani lehet ezt egy darabig. Kiteleltetésre (tenyésztési célból) befogandó foglyokból a szükséges mennyiség, e hóban már okvetlenül össze hozandó. Általában mindig jobb előbb, mint

később végezni e munkával; sőt esetleg a magnak hagyott csapatokat egy szálíg — ha lehet — be kell fogni, nehogy az intenzívebb gazdasági munkálatok, s a terep külképeinek megváltozása következtében elidegenedett szárnyas nép elkóboroljon, avagy esetleg végleg idegen területre váltson át. A fölös kakasok letarkózkodók. Kedvező (jól védett, állandó szóróhelyekkel berendezett) terepeken, a fogolyok párosával szabadon is bocsájtathatók; előrelátásból azonban (a jövő állomány teljes biztosítása érdekében) tanácsos a teletetők kamrákban is kellő mennyiséget tartani vissza. — A *fiatal* vizslák tovább képzését illetően, e hóban főleg a nyúl előtt való szilárdításra, higgadt viselkedésre kell a fősúlyt fektetni, valamint a bokrázatban a teljes kiképezést megadni nekik; de ha a vizsla túlságos szenvedélyt s messze kereső hajlamot mutatna, az erdőt még a jövő szezónig mellőzni lehet vele, nehogy utánugrási vagy éppen kergetési hibát szüljön a gyakori szemelől való eltévesztés, mi sűrűs helyen heves kutyával gyakran megtörténik, még ha a síkon bármily

higgadt magatartást tanúsít is a fiatal kandidátus.

4. **Vonulás.** Az *erdei szalonka* idényszertű vonulásban. Húzása e hóban minden szalonkás vidékre kiterjedő általános jellemű mozgalmat ölt, s ugyancsak e hó utolsó harmadában nyeri befejezését — eltekintve az *útvonulást* föl-föl merülő szórványos jelentkezéseitől, melyek még november hó első harmadában is előfordulnak itt-ott (kivált a délibb fekvésű vidékeken). A Tiszavölgyi füzesekben például, rendszeren november 10-ike táján tűnnek fel az utolsó hosszúcsőrű vándorok. A húzás lefolyását illetően, vigyázni kell az időjárásra; tudnivaló ugyanis, hogy a verőfényes szép őszi napok meghosszabbítják, ellenben a rideg, szeles és esős idők rohamos lefolyású húzást hoznak létre. Ha a szalonka-húzás folyamata közben egy-két nap egyáltalában nem találunk, vagy csak igen kevés szalonkát sikerül rebbentenünk: e körülmény még nem ok a vadászat beszüntetésére, mert igen gyakran megtörténik, hogy az üres napokat megújuló gazdag jelentkezések követik. A sziléntumok alkalmával különösen az u. n. *jó helyeket* kell folyton szemmel tartani. — A *vizi szárnyasok* vonulnak, jönnek és mennek szakadatlanul. A mocsár-szigeteken, földnyelveken, iszapzátonyokon, kiálló gerinczek stb. szoktak pihenés végett gyülekezni és néha óriási elegyes csapatokban verődnek össze. Ha hirtelen, minden fokozatos átmenet nélkül észrevehetőleg hűvös idő áll be, e körülmény nagyon riasztó hatást gyakorol a tavak madárléteire s szemmel láthatólag megcsappan a madárság száma, sőt a kényesebb fajták végleg tetszedik a sátorfát. A *vad ludak* azonban annál élénkebb mozgalmat indítanak s folyvást szaporodnak a számuk; kezdenek rendes *húzási levegő-vonalakat* betartani, melyeken ki a mezőkre húznak s ismét vissza a vizekre válnak be nagy gágogások között, még csak a zimankó őket is el nem viszi a többi szárnyas hurezolkodó után, ami azonban e hóban ritkán (s csakis kivételesen és ideiglenesen) szokott megtörténni.

Lakatos K.

Hazai zergevadászatok. A havas világ misztikus életű «kampós vadja», a nemes zerge, hála a helyes vadászati elvek hazánkban mind szélesebb körben való terjedésének, ma már épen nem tartozik a «végpusztulásban levő» vad fajok sorába; miről ez idén lefolyt zergevadászatok is elég bizonyosságot nyújtanak s a jövőre nézve is a legszebb kilátásokat adják az állomány fellendülésére nézve. Augusztus elején a tátrafüredi zerge-eldorádóban, Szontagh Miklós vadászterületén egy szép vadásznapon 4 pompás állat került terítékre. A Boreskun, báró Nopcsa Elek vadászterületén (Retyezát) is volt néhány hegyi hajtás, mely szintén 4 kampós vadat eredményezett. Sokkal fényesebb eredménnyel záródtak azonban a retyezáti (7 tagból álló) vadásztársaság vadászatai, melyek 22 zergét (!) s egy rókát eredményeztek. A hajtásokban 5 darab medve is volt, de puszkavégre egy sem került belőlük, mert még idejében kitértek a hajtók közt.

A fűrj természetrajzához.

Vándormadaraink egyik legbecsesebbje kétségkívül a fűrj, ez a gyönyörű tyukocska, amely tyukféle vadaink közt a legkisebb, s amelynek a húsát sokan minden szárnyas vadnak pecsenyéje közt a legjobbnak tartják. Tavasszal ápril első felében érkezik hozzánk, de érkezése pontos idejét éppoly kevéssé lehet bizonyosra venni, mint azt az időt, amikor tőlünk ősszel eltávozik. Rendes körülmények közt szeptember elején kezdi meg vándorlását s vonulása az időjárásához képest egész szeptemberen át — hosszabb vagy rövidebb ideig — tart, de sokszor belenyúlik az októberbe is. Némely enyhe évben még október közepén is találunk fűrjet a gazosokban, csak hogy ezek az elmaradt példányok többnyire kései fészekaljból valók, ámbár nem okvetlenül, mert volt rá eset, hogy e sorok írója november első napjaiban egészséges, erősen meghízott *rén* fűrjet lőtt. Már pedig a vén fűrjet nem tarthatta itt annyi ideig más, mint a szokatlanul kedvező helyzet: a jó mód, a jó élet, az állandóan jó időjárás. Ezuttal arról közlünk egyetmást, hogy miféle eltéréseket tapasztaltunk a fűrj őszi vándorlására nézve az ország különböző s egymástól jelentékenyen elütő vidékén. Régebben (tizenöt-húsz év előtt) állandóan úgy figyeltük meg Szatmármegyének a Szilágyság felé eső részében, sőt magában a Szilágyságban is, hogy szeptember középső harmadára esett ott a java vándorlás. A kraszna-béltaki, ákosi, szopori, dobrai stb. határban akkor nem volt nehéz naponta harmincz-negyven fűrjet löni, három-négy órai vadászat alatt. Minthogy azon a vidéken sok vad nincs, ez a szám ott jelent valamit. Persze a bácskaiak, Stanisics, Rigyicza, Csomolya, Bács-Almás, stb. környékén más számokhoz szoktak; náluk egy napra — jó lövőnek, jó szezonban, a vándorlás idején — nyolczvan usque száz fűrj nem is volt nagy dolog. Csak hogy amíg aránylag meglehetősen fent, az immár félig hegyes Szatmárban szeptember 8—10-ike előtt a fűrjvándorlásnak észrevehető jelenségei a síkon nem igen mutatkoznak: Addig a bácskaiak az ő főszezonjukat Szent István utánra, augusztus végére teszik, úgy hogy szeptember 7—8-ika — kisasszonynapja — ott már a fűrjezés szezonjának a végét jelenti. E sorok írója is vadászott ott szeptember tizenegyedikén úgy, hogy egész nap mindössze három fűrjet talált, holott azelőtt egy héttel még negyvennél többet fűzött aggatékra egy pár óra alatt. Érdekes ez azért, mert a Bácska jóval délibb fekvésű, mint Szatmármegye s így azt hinnők, hogy ott (a Bácskában) már azért is tovább tart a fűrjezés szezonja, mert ezek a kis vándorszárnyasok amúgy is déli irányban vonulnak el tőlünk.

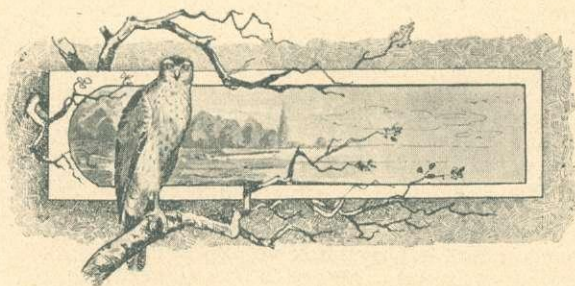
Kalocsa környékén, amely Szatmármegyéhez viszonyítva szintén délibb fekvésű, aránylag szintén korábban, szept. első harmadában van a fűrjvonulás főszezonja. Az öreg csertői határban, ott, ahol a kalocsai határral összeér, némely esztendőben egy vadász naponta százon felül lőtt vándor-fűrjet szeptember első napjaiban. De már tizedikén megszűnt a lakodalom egészen. Az sem fölöttébb ritka eset, hogy a kései költésű fűrjek közül telre többen itt rekednek. Ezek a szegények teljeséggel a véletlen vak sorsra bízvák. Ha rendes tél következik rájuk, akkor menthetetlenül elpusztulnak; de ha nincs sok hó és tartós hideg, akkor megvonulnak az istenadták olyan gazosokban, esetleg sűrű nádasokban, amelyeknek az alja szárazon

marad; ott aztán néha nagy keservesen kitelelnék. De arról szó sincs, hogy az enyhébb tél *előérzetében* maradna nálunk csak egyetlen egy fűrj is. Eféle előérzet a fűrjet, mint feltétlenül vándorlóöszönű madarat nem szokta háborgatni. E sorok írója most harmadéve látott ulóljára ilyen téli fűrjet a gödöllői koronauradalomban egy januáriusi fáczánvadászaton. A magányos fűrjecske egy hóval kevéssé lepett domboldalból szállt fel, meglehetősen sűrű őszi vetés közül és nagyon fűrgén, könnyedén röptülve szállt legalább háromszáz lépésnyire a vágás széléig, ahol megült a sűrű száraz gazban.

Minden vadászemberre szomorú, hogy ezek a szép kis szárnyasok éppoly rohamosan fogynak, mint az erdei szalonkák. Ha ily mértékben apad a számuk, egy emberöltő múlva már csak ritkaságként lő majd a jövő generáció egyet-egyet. Ha a fűrjnek nemzetközi védelmet nem tudunk biztosítani, amire pedig semmi kilátás sincs, akkor bizonyos, hogy végképen kipusztul. Talán még hamarabb is, mint az erdei szalonka, amelyet ugyan a legrosszabbkor (párfásakor) vadásztunk, de amely aránylag sokkal védettebb helyen lakik, amely az őszi vadászatokon aránylag sokkal kevesebb dézsmát hagy a Nimrodok keze közt, mint a fűrj, melyhez mégis csak legkönnyebb hozzáférni.

Bársony István.

Apró közlemények.

A *Lestris parasitica*, (halfarkas), faunánkban egyike a legritkább madaraknak; a magas északon él és csak elvétve jutnak el hozzánk egyes példányok. Életmódjuknak egyik érdekes vonása az, hogy gyakran rablók módjára szerzik meg táplálékukat, t. i. sirályoktól szedik el a halakat. Ha észreveszik, hogy valamelyik sirály halat fogott ki a tengerből, akkor addig üldözik, amíg az a halat elejti, amire a halfarkas nagy ügyesen még a levegőben kapja el az elejtett halat. Maga a halfarkas is sirályféle madár, de sötét barnásszürke. — E hó elején küldött intézetünkbe Szénássy Béla, Coburg hercegi erdész, egy ilyen halfarkast kitömés végett. A királyhegyláncolat gerinczén lőtte; csodálkozva látta, hogy a madár a földön ült és áfonyát szedegetett. Kitömés alkalmával felbonczoltuk gyomrát meg begyét és csakugyan találtunk benne áfonya-szemeket és egy gyíkfarkot. Csakis nagy éhség kényszeríthette e madarat erre a táplálékra.

Hány madárfaj van a világon? Az állatok között bizonyosan a madarak érdekelnek bennünket leginkább. Ennek a nagy érdeklődésnek tulajdonítható aztán az, hogy nem valami nagy kimélettel vagyunk irántuk s ezért számuk mindegyre jobban fogy, mind a mellett, hogy sok helyen még a törvény is oltalmába veszi őket. A többi állatokhoz képest a madarak aránylag sokkal

kevesebben vannak és ezt különöse ott tapasztaljuk, a hol az emberi művelődés magasabb fokon áll. Eszerint Európa és Amerika kulturállamaiban legcsekélyebb a madárfajok száma. Európában egy madárfaj esik 1300 négyszög-mérföldre, míg ellenben Afrikában 350, Dél-Amerikában 170 négyszög-mérföldre jut egy-egy madárfaj. Hogy hány madárfaj van a világon? erre a kérdésre nem egykönnyen adhatjuk meg a kellő választ. Mert éppen azokon a vidékeken, ahol legtöbb a madár, mint pl. a forró-övi országokban, nagy és különféle akadályokkal kell megküzdenie a természetbúvárnak, hogy pontos és megbízható adatokkal állhasson elő. Az eddigi tapasztalatok szerint az ó-világ északibb vidékein 650, a közép-afrikai vidékeken 1250, az indiai, vagy keleti vidékeken 1500, Ausztráliában 1000, az újvilág északibb részein 660 és Dél-Amerikában 2250 madárfaj van. Ezek szerint tehát a föld keleti féltekéjén 4300, a nyugatin pedig 3000 madárfaj élne, ami összesen 7300 madárfajt tenne ki. Vannak azonban természettudósok, a kik ezekkel az adatokkal szemben 10—12 ezerre, sőt többre is teszik az élő madárfajok számát és lehet hogy igazuk van. Annyi azonban bizonyos, hogy vannak földünkön olyan vidékek, a hová a természetbúvár nem tette még a lábát, s ezeken a vidékeken bizonyosan élnek olyan madárfajok, a melyekről mi semmit se sejtünk. E mellett bizonyít Madagaskar szigete, a melynek madár faunáját, még csak néhány évtizeddel ezelőtt is alig ismerték s a természetbúvárok már 220 madárfajt állapítottak meg rajta, ezek között legalábbis 104 olyan fajt, a mely csupán csak ezen a szigeten szokott előfordulni.

G. V.

A verebek emlékező tehetségéről érdekesen szól Eimer tanár, aki a következőt tapasztalta: Anatómiai vizsgálatok céljából szüksége volt számosabb apró madárra, s minthogy nem akart erre éneklőket feláldozni, elhatározta, hogy a háza udvarán úgys sokat alkalmatlankodó verebeket fogja összefogdosni. Beszerzett magának egy olyan madárfogót, amelyet különösen dicsérték és melylyel állítólag egyszerre sok kis szárnyast lehet megfogni. Ez a fogókészülék igen egyszerű volt. Dróthálóból készült, hengeralakú kosár, körülbelül fél méter magas, félméter átmérőjű és tölcséralakú teteje befelé fordult; tehát szerkezete a legközöségesebb egérfogóké volt. A fogó fenekére szórt búzaszemeket és az udvar közepére állította — s ez csakugyan bevált; nemsokára vagy egy tucat veréb benne volt; repkedtek, de kiszabadulni nem tudtak. Feltűnés nélkül bevitte a fogót a házba, kiszedte belőle a szegény foglyokat és ismét az udvarba helyezte azután. Most már sokkal óvatossabban közeledtek feléje a verebek, de mégis rövid alatt megint kilencz veréb volt

benne. Mégegyszer megismételte a kísérletet — de most már hiába, több veréb nem fogódott meg. Másnap sem s utóbb egyáltalában nem, habár mindig találkoztak verebek, a melyek észre nem vették a csalit, de a többiek, kivált az öreg hímek, feltűnően óvták azokat és hangos lármával visszariasztották őket a drótkosártól. Eimer megvizsgálván a megfogottakat, azt tapasztalta, hogy csupa fiatal veréb ment lépze; ennek alapján megfigyelte az udvaron levő verebeket is s csodálkozására látta, hogy csak fiatal, tehát tapasztalatlan madár közeledett a fogóhoz; az öregek pedig oly szomorúan tapasztalván nehezen felnevelt családjaiknak megfogyatkozását, a legfeltűnőbb módon visszatartották a tapasztalatlanokat a veszedelemtől. Nem is ment bele azután egy sem. A következő esztendőben ismét próbát akart tenni a madárfogóval s odaállította megint az udvar közepére. Hiába azonban. Sőt télen, a mikor a hó miatt éhséget szenvedtek a szegény madárkák, akkor sem sikerült neki a drótkosárral csak egyet is fogni. Kilencz évig megismételte kísérleteit, azonban a verebek kerülték a fogót, melynek veszedelmes voltát egyszer megismerték; megmaradt a nagy veszedelem emléke közöttük, mint ahogyan él az emberekben a régi veszedelmek hagyománya. (Entstehung der Arten. pag. 252.)

L.

Szerkesztői üzenetek.

S. K. úrnak. A röntgenezéssel foglalkozik behatóan Dr. Kiss Károly igazgató úr (Eszterházy-u. 1.) — tessék hozzáfordulni. — Intézetében szép fotografiák készülnek.

P. R. úrnak. Milyen halak vannak a Dunában és a Tiszában? — Rövid idő múlva apró cikkben fogunk rá felelni.

S. M. úrnak. Türelmet kérünk. — A téli szezonba való szép cikket közölni fogjuk; megfigyelései érdekesek, tessék megírni, de röviden kérjük.

R. A. úrnak. Ne tréfáljon! Nem hiszszük el úgysem.

L. M. úrnak. Az ausztráliai csőrös állat (*Ornithorhynchus paradoxus*) elég ritka már; szívesen fogunk róla rövid ismeretést közölni. Tanszerkészítő intézetünkben kapható. Ajánljuk iskolájának.

A. R. úrnak. Ismerjük azt a gyönyörű festményt eredetiben: Berlinben volt kiállítva és rendkívüli nagy sikere volt; talán karácsonykor fogjuk hozni fametszetben. Valóban megérdemli, hogy közönségünk megismerje.

L. K. úrnak. Vadászati műszavak dolgában bizony nehéz sorsunk van.

A »Természettudományi Közöny«-nek egy teljes példánya (I—XXIX kötet) az összes pótfüzetekkel együtt eladó. Bővebb felvilágosítást nyújt a »Természet« kiadóhivatala.

* * *

Érdekes vadászati híreket kér és szívesen fogad a szerkesztőség.

Kérelem.

Kérjük, méltóztassék e füzetet, ha nem tetszik azt megtartani, illetőleg előfizetni rá, valamelyik érdeklődő ismerősének átadni. — Az előfizetési pénz (3 frt. évenként) dr. Lendl Adolf intézetének küldendő (Budapest, II., Donáti-utca 7) lehetőleg az e füzetben mellékelt póstautelevény felhasználásával. — Tanintézetek levelezőlappal évi számlájokra rendelhetik meg e folyóiratot. — Kérjük az előfizetést mielőbb, hogy a füzetek szétküldésében zavar ne támadjon. — Új előfizetési megrendeléséknél megküldjük a már eddig megjelent füzeteket is.

Telivér pedigrees-vizslák.

Angol Pointer Angol, Setter, Irish Setter, Gordon Setter, Szálkásszörű német, Símaszörű német, Griffon.

Kaphatók:

FÓNAGY JÓZSEF-NÉL
BUDAPEST,

Károly körút 5. szám.

Kitűnően idomítva
200 fttól feljebb; kölykök 50 ftt.

Ugyanott megrendelhető:

Fónagy Vizslaidomítása

— czipő könyv 3 forintért. —

Ő cs. és kir. Fensége
JÓZSEF FŐHERCZEG

udvari szállítója,

Ő cs. és kir. Fensége
JÓZSEF ÁGOST FŐHERCZEG

kamarai szállítója
és

Ő kir. Fensége
FÜLÖP-SZÁSZ-COBURG-GOTHAI
HERCZEG

szállítója.

Dr. LENDL ADOLF

műgyetemi magántanár, kép. középiskolai tanár, a m. nemz. muzeum volt tisztviselője, számos bel- és külf. egyesület tisztj., örök. választm. v. rendes tagja,

PRAEPARATORIUMA ÉS
TANSZERKÉSZÍTŐ INTÉZETE
BUDAPEST,

II. ker., Donáti-utca 7. sz.

Budapest, 1892: arany-érem.
Debreczen, 1894: elsőrendű állami érem.
Leipzig, 1894: díszoklevél.
Lemberg, 1894: elismerő oklevél.
Zenta, 1895: első arany-érem.
Moszkva, 1896: e. ezüst-érem.
Budapest millenniumi kiállítás 1896: 2 érem.
Lüdenscheid, 1897: ezüst-érem.

Legmagasabb és magas elismerések.

A Vallás- és Közoktatási, a Földművelésügyi
Minisztériumok és Budapest
Székes Főváros Tanácsának ajánlása.

A Magy. Nemz. Museum és Európa
elsőrangú museumainak szállítója.

A Parádi üvegyár raftára Görög István

Budapest, Kossuth Lajos-u. 15.

Újánl:

Hengerüvegeket, gyűjtőüvegeket,
üvegcsőket
tárgy- és fedőlemezeket stb.

Dús választék.

Kitűnő minőségben.

Főhercegi udv. szállító.
Antonitsch A., Ferlach,
puskaműves.

— KÉZI MUNKA. —

VADÁSZATI FEGYVEREK,
UNIVERSAL-FEGYVEREK
(golyó és serét)

hammerless-fegyverek

feléri az angol gyártmányokat.

Olcsó árak **Kitűnő munka.**

KÉPES ÁRJEGYZÉKEK

mindennemű fegyverekről

bérmertve és ingyen.

— Számos elismerés —

URSITS „Gascara-Sagrada-bora“

a 3 sziv védjeggyel.

Emésztési zavarok, aranyér, makacs székreke-
dés, idült gyomor- és bélhajok ellen legjobb
a világon.

1 üveg 4 korona.

Főraktár: „URSITS“ gyógyszertára
Budapest, VIII., Rákóczy-tér.

Ugyanitt kapható a világ bármely lapjában
hirdetett gyógyszerészetre vágó
„különlegesség“.

A Magyar Asphalt

részvény-társaság

Budapest, Andrásy-ut 30. sz.

Elvállal:

Asphaltburkolást,
száraztatást.

Vidékre is szállít
asphalt-anyagot

legolcsóbban jótállás mellett.

Dr. LENDL ADOLF intézetében megrendelhetők:

Kohaut, A Magyarorsz. Madarak meghatározó könyve, 2 ftt. — **Lakatos**, Természeti és Vadász-
képek, 2 ftt. — **Lakatos**, Vadászhit, kötve 2 ftt. — **Lakatos**, Vadászati és Madarászati Emlékeimből,
3 ftt. — **Thanhoffer** A Mikroszkóp és alkalmazása, 3-60 ftt.

Iskolai könyvtáraknak számlára küldjük meg e műveket, másoknak utánvétellel vagy a pénz előleges beküldésére.

Földbirtokosok figyelmébe:

ÜGETŐ-VERSENYLAP KIADÓHIVATALA, BUDAPEST, ARÉNA-ÚT 36/a.

sztósége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

Nyomatott Markovits és Garainál, Budapest, Lázár-utca 13.